

Cultura informației

Componentă esențială a educației permanente

Lenuța Ursache

Cultura informației (eng. information literacy), definită ca o artă privind învățarea modului de manipulare a informației, înglobează un set de abilități: recunoașterea nevoii de informare, localizarea, evaluarea critică și utilizarea legală, efectivă și eficientă a informației găsite.

Preocupări fundamentale pe plan internațional legate de cultura informației s-au înregistrat încă din 1974 (Paul Zurkowski) când erau definite tehnicile și instrumentele utile procesului de cercetare pentru ca în 2003, în cadrul Conferinței Internaționale de la Praga, să fie ridicată la rangul de „drept de bază al omului la învățarea pe tot parcursul vieții”.

La noi în țară, recent aprobată Legea Educației are un capitol dedicat „învățării pe tot parcursul vieții” (Titlul V, art. 328-359). Iată de ce e imperios necesar a implementa cultura informației în curriculum-ul românesc cât mai repede posibil.

Competențele culturii informației

Informația este sursa fără de care un individ nu poate evolua, sau o societate nu poate progresa. De la cele mai mici niveluri (ciclul primar), elevul trebuie să fie îndrumat dacă are nevoie de definiții sau de o imagine mai clară în legătură cu un anumit subiect, să-și construiască un plan organizat de lucru, trebuie să știe cum să își formuleze întrebările atunci când purcede la o cercetare, de unde poate obține răspunsurile la întrebările puse, cum să localizeze, să selecteze și să organizeze toate informațiile pe care le găsește, cât de credibile sunt informațiile găsite în mediul atât de popular, Internetul, cum să folosească ceea ce descoperă și de ce să le transmită mai departe.

Bibliotecarul, care are de întocmit o bibliografie tematică, nu este străin de aceste competențe atunci când procesează o cercetare. În același timp, nu e absolvit de faptul că trebuie să se preocupe permanent să-și îmbunătățească, adapteze și eficientizeze activitățile legate de: definirea conceptelor; identificarea variatelor tipuri de documente; stabilirea strategiei optime de căutare a informațiilor necesare; localizarea, selectarea, evaluarea surselor de informare găsite; organizarea și transmiterea bibliografiei către utilizatorul final.

Bibliotecarul și cultura informației

Bibliotecarul, un prețios exponent al intereselor „comunității educaționale” [3], joacă un rol foarte important în implementarea culturii informației.

Prin natura profesiei sale, este instruit din punct de vedere biblioteconomic (știe să localizeze documentele de bibliotecă), posedă o experiență pedagogică în legătură cu educarea utilizatorilor în regăsirea informației. Dezvoltarea competențelor rezultate din perfecționarea profesională (înțelegerea noilor tehnologii informaționale și de comunicare, a formatelor de transmitere a informațiilor - media sau tipărit, pe hârtie sau electronic) îl pot transforma pe bibliotecar în consultant sau bun pedagog atunci când sunt întreprinse acțiuni, programe sau manifestări dedicate culturii informației.

Prin urmare, colaborarea și comunicarea cu profesorii pe această linie poate reprezenta un succes în direcția integrării competențelor și conceptelor specifice culturii informației în planurile de învățământ ale disciplinelor. Calitatea de expert în pedagogie a profesorului asociată cu cea de expert în biblioteconomie și știința informării a bibliotecarului ar putea da naștere la elaborarea de excelente materiale didactice utile elevilor. Indiferent de nivelul de învățământ, acest tip de inițiative educaționale, cu siguranță, ar veni în întâmpinarea elevilor atunci când aceștia se confruntă cu situații confuze legate de nevoia de informare, identificarea, localizarea sau evaluarea surselor de informare de toate felurile. În mod similar operează cooperarea între informatician, în calitate de expert în utilizarea noilor tehnologii informaționale și bibliotecarul format în cultura informației. Rodul acestei simbioze l-ar putea constitui atractivele și interactivele tutoriale create într-o manieră clară, simplistă, logică, menite să eficientizeze activitatea de cercetare a elevului.

Bibliotecarul poate deveni consultant și „tutore”, [3] oferindu-și sfaturile prin intermediul rețelelor de comunicare, pentru a-i ghida pe cei interesați în realizarea unei cercetări profesioniste.

Firesc, există și aspectul autoinstruirii pe care bibliotecarul nu trebuie să-l abandoneze niciodată. Ideea de a-și dezvolta abilitățile în cultura informației nu trebuie ignorată sau amânată, deoarece poate deveni un adevărat câștig atunci când va trebui să aprecieze critic o informație sau să răspundă pentru rezultatele unei cercetări. Cultura informației acționează și în direcția colaborărilor dintre bibliotecari, prin schimbul permanent de cunoștințe, menite să contribuie la dezvoltarea propriilor lor cunoștințe.

Programele de formare profesională îl vor transforma pe bibliotecar în pionul principal al programelor de formare în cultura informației.

Caracterul benefic pentru bibliotecari privind însușirea deprinderilor în cultura informației are un dublu sens: formarea și dezvoltarea competențelor

(plecând de la premisa că manifestă interes de a învăța pe tot parcursul vieții) și promovarea imaginii bibliotecii prin serviciile de instruire pe care le poate oferi.

Căile de promovare a culturii informației

O cercetare atentă pe Internet introduce pe cel interesat în universul culturii informației: definiții, cronologie, competențe, modele și practici. Modelele de implementare a culturii informației pot fi regăsite sub formă de materiale utile procesului instructiv-educativ (tutoriale), atractive transmisii video pe You Tube (DISCOVER Information Literacy, Information Literacy Tutorials etc.) sau pagini web dedicate (Teaching for Information Literacy, <http://h226.lskysd.ca/pd/aasl>)

În România, apogeul legat de penetrarea culturii informației pe piața biblioteconomică a fost atins în anul 2010 prin transpunerea în practică a unor proiecte de mare anvergură:

- prima conferință internațională din România pe tema culturii informației (organizată de Biblioteca Centrală a Universității "Lucian Blaga" din Sibiu);
- constituirea în cadrul Asociației Bibliotecarilor din România (ABR) a secțiunii profesionale „Cultura Informației” - pe plan internațional, această secțiune funcționează în cadrul International Federation of Library Association and Institutions (IFLA) încă din 2002;
- curs de formare a formatorilor în cultura informației organizat de ABR.

Cultura informației câștigă teren în mediul intelectual românesc urmare a schimbărilor rapide survenite în tehnologie, dar și a masei prolfice de informații. Iată de ce prelegerile, dezbaterile din cadrul întâlnirilor profesionale ale bibliotecarilor se centrează tot mai mult pe discuții și experiențe legate de ceea ce a devenit un fenomen și în țara noastră. În cadrul workshop-urilor, seminariilor, atelierelor sau training-urilor, biblioteca poate pune la dispoziție utile instrumente de lucru legate de căutarea, evaluarea și utilizarea informațiilor. Lucrările celei de-a XXI-a Conferințe Naționale a ABR, organizate în anul 2010, au gravitat în jurul aceleiași idei, prin însăși tema aleasă: Bibliotecile în cultura informației și comunicării.

Cultura informației a devenit „cadrul intelectual” [3] care facilitează și provoacă la experiențe educaționale, la adoptarea și adaptarea de noi soluții legate de implementarea ei în orice lăcaș de educație și cultură. Preocupările axate pe cultura informației a bibliotecilor de pe plan internațional sunt exemple elocvente pentru cei interesați de acest concept. Constituie totodată adevărate surse de inspirație pentru a face posibilă aplicarea practică în mediul instituțional românesc. Programele de instruire a utilizatorilor din cadrul bibliotecii, instrumentele digitale realizate prin intermediul noilor tehnologii ale informării și comunicării (podcast-uri), testele interactive online privind o mai bună înțelegere a

unei teme/problematici sunt doar câteva exemple de promovare a culturii informației.

Concluzii

Barbara Humes [1] ilustrează într-un mod absolut natural implicațiile pe care le are cultura informației asupra individului și societății, în general, marcând 3 direcții principale de acțiune: învățământ (educația, învățarea, instituția de educație), bibliotecă și societate.

Cultura informației are un rol esențial în procesul de educație determinând elevul să învețe să gândească critic, orice informație descoperită constituindu-se într-o curiozitate intelectuală care îl va transforma în creator și consumator de informații (Lenox, 1993) [2].

Cultura informației are un rol esențial în procesul de învățare deoarece utilizând o gamă variată de surse de informare, responsabilitatea elevului de a localiza corect diversele materiale va fi accentuată iar stilurile proprii de învățare se pot contura ca urmare a deprinderilor însușite.

Cultura informației are repercursiuni asupra instituțiilor de învățământ deoarece integrarea instrumentelor acestora în planurile de învățământ din toate domeniile și la toate nivelurile este în strânsă legătură cu procesul de învățare.

Cultura informației vizează bibliotecarii, o comunitate puternică, cu un rol definitoriu în învățarea pe tot parcursul vieții și care trebuie să depună eforturi susținute pentru a coopera cât mai îndeaproape cu instituțiile de învățământ și a facilita accesul la resurse și tehnologii pentru toate vârstele și categoriile.

Nu în ultimul rând, cultura informației este definitorie pentru societate cu atât mai mult cu cât, aceasta este supusă unor adevărate provocări cauzate de cantitatea imensă și calitatea, uneori discutabilă, a informațiilor [4]. Calitatea vieții unei comunități depinde de individ care a devenit un adevărat devorator de informație, de discernământul de care dă dovadă în luarea de decizii, de abilitatea de a ști cum să învețe astfel încât cunoștințele dobândite să îl conducă la dezvoltarea propriei ființe și performanțe notabile.

Bibliografie

1. HUMES, Barbara. Understanding Information Literacy. Disponibil pe Internet: <http://www.libraryinstruction.com/infolit.html>
2. Information Literacy. Eric Digest. Disponibil pe Internet: <http://www.ericdigests.org/1999-4/information.htm>
3. LAU, Jesús. Linii directoare privind cultura informației și instruirea de-a lungul întregii vieți. Jesús Lau; traducere de: Nelly Țurcan și Maria Vătămănu. Chișinău, 2010. Disponibil pe Internet: www.ifla.org/files/information-literacy/publications/ifla-guidelines-ro.pdf
4. STANDARDE de competență pentru bibliotecarii instructori și coordonatori: ghid practic. Traducere în limba română de Ioana Damian și Hermina G.B. Anghelescu. Chicago: Asociația Bibliotecilor Universitare și de Cercetare, 2008.